

MAŁOPOLSKA

Małopolska Trasa Światowego Dziedzictwa UNESCO

msiIT

Małopolski
System
Informacji
Turystycznej

MAŁOPOLSKA

MAŁOPOLSKA TRASA ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA UNESCO

Stolica regionu: **Kraków**

Większe miasta: **Tarnów, Nowy Sącz, Oświęcim**

Powierzchnia: **15 190 km² (ok. 5% powierzchni Polski)**

Liczba mieszkańców **3,4 mln osób (ok. 8% ludności Polski)**

Krajobraz

- najwyższy szczyt – **Rysy: 2499 m n.p.m.**
- góry – **Tatry, Beskidy, Pieniny**
- pogórza – **Pogórze Karpackie**
- wyżyny – **Wyżyna Krakowsko-Częstochowska**
- niziny – **dolina Wisły**
- główne rzeki – **Wisła, Dunajec, Poprad, Raba, Skawa, Biała**
- zbiorniki wodne – **Czorszyński, Rożnowski, Czchowski, Dobczycki, Klimkówka, Mucharski**
- najwyżej położone, najczystsze jeziora – **Morskie Oko, Czarny Staw, jeziora Doliny Pięciu Stawów Polskich**
- największa i najgłębsza jaskinia – **Jaskinia Wielka Śnieżna: ponad 22 km korytarzy, 824 m głębokości**

Wydawca | Departament Turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Zespół ds. Gospodarki Turystycznej
ul. Ractawicka 56, 30-017 Kraków
redakcja.msit@umwm.malopolska.pl
visitmalopolska.pl
Koordinacja wydawnicza: Anna Niedźwieńska, kierownik projektu MSIT
Koordinacja projektu: Katarzyna Thor

Wydanie XI, 2023
wznowione | Małopolska Organizacja Turystyczna (MOT)
Rynek Kleparski 4/13, 31-150 Kraków
biuro@mot.krakow.pl, mot.krakow.pl
tel. +48 12 421 16 04
Koordinacja projektu: Agnieszka Bratek

Tekst | Iwona Batur, Krzysztof Bzowski

Okładka | Zamek Królewski na Wawelu, Kraków, fot. K. Bańkowski
Ewa Chmielewska (projekt)

Wykonanie mapy | Euro Pilot sp. z o.o., Warszawa

Opracowanie redakcyjne, mapy, skład, tkanie, projekt okładki | EURO PILOT Sp. z o.o.
ul. S. Konarskiego 3
01-355 Warszawa
tel./fax. +48 22 664 37 20, +48 22 664 50 91
europilot.com.pl

Kraków 2023, ISBN 978-83-67190-61-9

Autorzy i wydawcy publikacji starali się, aby jej tekst był rzetelny, nie mogą jednak wziąć odpowiedzialności za ewentualne zmiany, zaistniałe po terminie opracowywania materiałów. Materiały przygotowane na dzień 19 kwietnia 2023 r.

Egzemplarz bezpłatny

Spis treści

Trasa Światowego Dziedzictwa UNESCO.....	2
Kraków	3
Stare miasto i Kazimierz	3
Wawel.....	6
Kazimierz w Krakowie	8
Wieliczka	10
Bochnia	14
Kalwaria Zebrzydowska	16
Oświęcim	18
Dębno	20
Sękowa	22
Binarowa	24
Lipnica Murowana	26
Brunary Wyżne	28
Kwiatoń	30
Owczary	32
Powroźnik	34

Krakowski Rynek Główny, fot. R. Korzeniowski

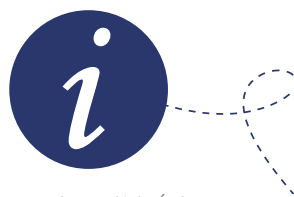
Trasa Światowego Dziedzictwa UNESCO

Lista Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO została powołana do życia w 1972 r. Zgodnie z nazwą jej ideą jest ochrona najcenniejszych zabytków i regionów świata, ważnych nie tylko z punktu widzenia historycznego, ale też kulturowego czy przyrodniczego. Znalazienie się w prestiżowym wykazie, jakim stała się Lista Światowego Dziedzictwa UNESCO, nie jest łatwe. Nominowane obiekty muszą spełniać szereg kryteriów, a o ich wpisaniu do rejestru decyduje specjalny komitet. Warunkiem koniecznym, choć niewystarczającym, jest wyjątkowa i uniwersalna wartość zgłaszanego miejsca oraz jego autentyczność. Oprócz dóbr natury i kultury od 1992 r. wyróżnia się też dziedzictwo kulturowo-przyrodnicze, zwane krajo-
brazem kulturowym, stanowiące

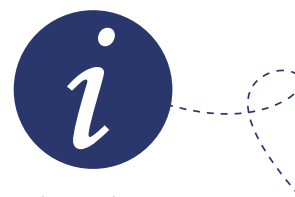
wyraz współzależności między człowiekiem a jego naturalnym otoczeniem. W Polsce przykładem takiego miejsca jest zespół architektoniczno-parkowy w Kalwarii Zebrzydowskiej. O niezwyklej randze małopolskiego dziedzictwa kulturowego świadczy różnorodność obiektów Światowego Dziedzictwa UNESCO na terenie województwa. Należą do nich: krakowskie Stare Miasto, niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny Auschwitz-Birkenau, Kopalnia Soli w Wieliczce, Zamek Żupny w Wieliczce, Kopalnia Soli w Bochni, zespół architektoniczno-parkowy w Kalwarii Zebrzydowskiej, cztery drewniane kościołki: w Dębnie, Sękowej, Binarowej i Lipnicy Murowanej oraz cztery drewniane cerkwie: w Brunarach Wyżnych, Kwiatoniu, Owczarach i Powroźniku.

Brama Floriańska, fot. K. Bańkowski

Obecnie na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO znajdują się 1154 miejsca i obiekty (897 wpisanych jako dziedzictwo kulturowe, 218 jako dziedzictwo naturalne i 29-kulturowo-przyrodniczych), pochodzących ze 167 państw. W Polsce do dziedzictwa UNESCO zaliczono 30 dóbr. 14 z nich znajduje się na terenie województwa małopolskiego (dane na 21.02.2022).

W listopadzie 2018 r. na Reprezentatywną Listę Niematerialnego Dziedzictwa Ludzkości UNESCO została wpisana wyjątkowa w skali świata tradycja budowy szopek krakowskich. Co roku można je oglądać na grudniowym Konkursie Szopek Krakowskich i wystawie pokonkursowej.

Kraków

Stare miasto i Kazimierz

■ **STARE MIASTO W KRAKOWIE**
Stare Miasto to miejsce magiczne. Przez stulecia królowie i ich ważni goście wjeżdżali do Krakowa przez Bramę Floriańską, mijali Rynek Główny i ulicami Grodzką oraz Kanoniczą docierali do Wawelu. Dziś królewski szlak też tętni życiem: przemierzają go tłumy turystów, bo choć wiele się zmieniło, miejsce utrzymało splendor należny monarszej siedzibie. W 1978 r. doskonale zachowany średnio-wieczny układ zabudowy, jeden z najwspanialszych w tej części Europy, oraz unikalny zespół zabytków z różnych epok stały się podstawą do wpisania dawnej stolicy Polski na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Różnorodne stylowo kamieniczki, piękne rezydencje, wielowiekowe

kościoty, majestatyczne obiekty uniwersyteckie oraz niezwykły Wawel sprawiają, że łatwo tu zapomnieć o nowoczesności. Stare Miasto, które obejmuje zasięgiem gród z czasów lokacji Krakowa (1257 r.), już w XIV w. zamknięte było pierścieniem murów obronnych. Na początku XIX stulecia miały one 47 baszt i 7 bram głównych. Jak potężne były to fortyfikacje, przekonuje zachowany do naszych czasów fragment obwarowań ze wspomnianą **Bramą Floriańską** i trzema przylegającymi do niej basztami. Pod koniec XV w. tuż obok bramy wzniesiono kolejną imponującą budowlę obronną: **Barbakan** (niegdyś przez krakowian zwany „rondlem”). Był on właściwie niezniszczalny – oparł się nawet XIX-wiecznej akcji

Rynek w Krakowie, fot. K. Bańkowski

Konkurs szopek krakowskich, fot. K. Bańkowski

Kościół św.św. Piotra i Pawła, fot. K. Syga

porządkowania Krakowa, podczas której zlikwidowano miejskie fortyfikacje. Miejsce wyburzonych wówczas murów zajęły **Planty**, czyli park miejski, który zieloną wstęgą otacza dziś historyczne centrum miasta.

Barbakan i mury obronne,

ul. Basztowa, Kraków,

+48 12 4265060,

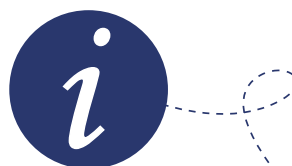
muzeumkrakowa.pl

Stare Miasto słynie także z ogromnej jak na tak niewielką przestrzeń liczby zabytkowych kościołów – jest ich tu prawie 30. Na Rynku Głównym wznosi się romański **kościół św. Wojciecha**. Jest on jednym z najstarszych w Krakowie; datuje się go na przełom XI-XII w., a powstał na zrębach wcześniejszej budowli. I choć w XVII stuleciu został przebudowany w stylu barokowym, zachował (wewnątrz i na zewnątrz) ślady

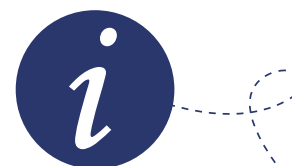
stylu romańskiego. Do wspinających obiektów sakralnych należą też **kościół św. Andrzeja** (ul. Grodzka 54) – romański (XI w.) oraz **św.św. Piotra i Pawła** (ul. Grodzka 52a) – barokowy (XVII w.), z charakterystycznymi figurami 12 apostołów, zdobiącymi ogrodzenie świątyni. O uroku ulicy Grodzkiej decydują też gotyckie i renesansowe kamienice. Jeden z kwartałów Starego Miasta zajmuje Uniwersytet Jagielloński – spadkobierca tradycji Akademii Krakowskiej założonej w 1364 r. przez Kazimierza Wielkiego. Skarbem uczelni jest biblioteka dysponująca największym księgozbiorem w Polsce. Pierwotnie ulokowano ją w **Collegium Maius**, jednym z niewielu zachowanych w Europie średniowiecznych obiektów uniwersyteckich. Dziś w budynku mieści się **muzeum** z niezwykle ciekawymi i cennymi zbiorami – jest wśród nich jeden z najstarszych

Ołtarz w Kościele Mariackim, fot. M. Tepecki

Uniwersytet Jagielloński jest najstarszą polską uczelnią. Znajduje się też w znacym gronie najstarszych uniwersytetów w Europie Wschodniej. Jednym z jego najstarszych studentów był Mikołaj Kopernik, który studiował astronomię u słynnego Wojciecha z Brudzewa. Choć dzisiaj wydaje się to wręcz niemożliwe, pierwsze studentki na UJ pojawiły się dopiero w 1897 roku.

Krakowski Rynek można też odkrywać 4 metry pod ziemią. Podziemia Rynku to dziś niezwykła ekspozycja dokumentująca 5 lat badań archeologicznych prowadzonych po jego wschodniej stronie. Jej zwiedzenie to jedyna w swoim rodzaju podróż w czasy średniowiecza, podczas której można zobaczyć relikwii nienaruszonych konstrukcji, obiektów i elementów architektonicznych, a to wszystko w otoczeniu multimedialnej najnowszej generacji.

globusów na świecie, na którym umieszczono nazwę „Ameryka”.

Muzeum Uniwersytetu

Jagiellońskiego,

ul. Jagiellońska 15, Kraków,

+48 12 4220549,

+48 12 6631521 - rezerwacja

biletów w dniu bieżącym,

+48 12 6631448 - rezerwacja

biletów z wyprzedzeniem

maius.uj.edu.pl

RYNEK GŁÓWNY

Wytyczono go w połowie XIII w. Był jednym z największych w Europie, pełniąc funkcję centrum handlowego, administracyjnego i sądowiczego. Wielki plac (200 x 200 m) zaprojektowano tak, by zaspokajał potrzeby kupców podróżujących szlakami handlowymi. Gospody i zajazdy, które niegdyś otaczały rynek, dziś zastąpiły restauracje i kawiarnie, a kolorowe parasole, czekające na gości dorożki oraz gołębie

obsiadające zabytkowe obiekty i kamieniczki nadają miejscu niepowtarzalny artystyczno-ludyczny klimat.

O handlowym przeznaczeniu Rynku Głównego przypomina ją królująca na jego środku **Sukiennice**. Wprawdzie kramy istniały w tym miejscu już w XIII w., ale elegancki budynek, jaki dziś podziwiamy, pamięta XVI stulecie (wcześniejszy gotycki obiekt sponął, pozostałością po nim są m.in. ostrołukowe arkady). Perta polskiego renesansu, jak się zwie Sukiennice, wciąż pełni swoją funkcję: mieszczą się tu kramy z różnorodnymi pamiątkami, dziełami sztuki i biżuterią. Na piętrze budynku znajduje się Galeria Sztuki Polskiej XIX wieku – filia Muzeum Narodowego. Najcenniejszym obiektem rynku jest gotycki **Kościół Mariacki**, który wewnątrz kryje niezwykle zabytek: XV-wieczny drewniany ołtarz

Collegium Maius, fot. K. Syga

Pomnik Żaka, fot. K. Bańkowski

Sukiennice, fot. K. Bańkowski

wieloskrzydłowy, wykonany przez słynnego rzeźbiarza Wita Stwosza. Oprócz zwiedzania kościoła można też wejść na jedną z jego wież, by podziwiać piękny widok okolicy. To z tej wieży trębac co godzinę wygrywa hejnał.

reprezentacyjne domy. Samo wzgórze, na którym dominują katedra i zamek, jest najchętniej odwiedzanym w Polsce. To miejsce, które jak żadne inne zapisało się w rozwoju państwa polskiego i jego kultury. Tu koronowano niemal wszystkich królów Polski, tu też ich pochowano (a obok nich wielu najwybitniejszych Polaków). Tu również znajdują się niezwykle bogate zbiory muzealne. Początki majestatycznej **katedry** sięgają XI w. Dziś nosi ona cechy wielu stylów, a otacza ją wieniec 18 **kaplic**. Najwspanialsza z nich, **Zygmuntowska**, nakryta pozłocaną kopułą, stała się mauzoleum ostatnich królów z dynastii Jagiellonów. Uznaje się ją za najwybitniejsze dzieło włoskiego renesansu w Polsce. Warto zobaczyć także dzwon „Zygmunt”, bijący tylko podczas najważniejszych uroczystości lub wydarzeń istotnych dla narodu polskiego.

Punkt obsługi zwiedzających,
plac Mariacki 7

+48 12 422 07 37

turystyka@mariacki.com

Godziny otwarcia punktu obsługi:
poniedziałek–sobota 11.30–17.45
niedziela: 14.00–17.45

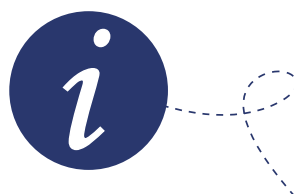
Wawel

Na **Wawelskie Wzgórze** najlepiej dotrzeć **ulicą Kanoniczą**, jedną z najbardziej malowniczych w Krakowie. Tu także można podziwiać budynki z różnych epok: gotyckie, renesansowe, barokowe i klasycystyczne. Przy tej ulicy od XIV w. osiedlali się kanonicy katedralni, wznosząc swoje

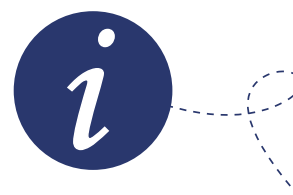

Dzwon Zygmunt, fot. K. Syga

Ulica Kanonicza, fot. K. Syga

W Kościele Mariackim znajduje się najpiękniejszy gotycki ołtarz w Europie. Swoje dzieło Wit Stwosz tworzył przez 12 lat! Ołtarz został wykonany z 500-letniego drewna dębowego (dzisiaj ma więc 1000 lat) i ma 13 metrów wysokości i 11 metrów szerokości, a wypełnia go 200 rzeźbionych postaci, z których niektóre dochodzą do 3 metrów wysokości.

Znajdujący się w wieży Katedry Wawelskiej Królewski Dzwon Zygmunt, odlany w 1520 roku, waży 12,6 ton, a do jego uruchomienia potrzebnych jest 12 dzwonników. Bije on jedynie podczas ważnych uroczystości, a słychać go w promieniu 30 kilometrów.

Zamek, który dotrwał do naszych czasów w postaci wspaniałej renesansowej siedziby, mieści niezwykle cenne zbiory muzealne. Można tu zobaczyć m.in. kolekcję militariów i bezcenne przedmioty, takie jak XIII-wieczny miecz koronacyjny Szczerbiec czy słynne XVI-wieczne flamandzkie arasy. Niezapomniane wrażenie robią komnaty oraz dziedzińce z trójkondygnacyjnymi krużgankami. Będąc na Wawelu, nie można też ominąć **Smoczej Jamy**, czyli jaskini pod wzgórzem zamkowym, w której co prawda nie ma już smoka, ale pozostał czar słynnej legendy.

Muzeum Zamek Królewski na Wawelu, Wawel 5, do informacji:

+48 12 4225155 wew. 219,

wawel.krakow.pl

Katedra na Wawelu, Wawel 3,

+48 12 4299516,

katedra-wawelska.pl

Kazimierz w Krakowie

Pełen uroku Kazimierz został lokowany w 1335 r. Jego założycielem był Kazimierz Wielki (stąd nazwa dawnego miasta), któremu marzyło się powołanie konkurencyjnego dla Krakowa ośrodka. Dziś Kazimierz kojarzy się z krakowskimi Żydami, którzy osiedli tu pod koniec XV w. i stworzyli niezwykle prężnie działającą gminę. Aż do II wojny światowej było to jedno z największych centrów kultury żydowskiej w Polsce. W 1978 r., dla zachowania pamięci o wielowiekowym tolerancyjnym współistnieniu Żydów i chrześcijan, dzielnicą Kazimierz (średniowieczny obszar Kazimierza i przedmieście Stradom) znalazła się wraz z krakowskim Starym Miastem i Wawelem na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. Sercem Kazimierza jest ulica Szeroka, właściwie wielki plac, przy którym stały niegdyś aż cztery

Katedra Wawelska, fot. K. Bańkowski

Wzgórze Wawelskie, fot. K. Bańkowski

Zamek Królewski na Wawelu, fot. A. Stankiewicz (arch. Zamku Królewskiego na Wawelu)

synagogi. Znajdowało się tu również kilka domów modlitw, siedziba *kahatu* (zarządu gminy), mykwa, łaźnia rytualna i dwa cmentarze. Część zabudowy pamięta XVI-XVII w., a najcenniejszym budynkiem jest **Stara Synagoga**, najstarsza zachowana w Polsce i pierwsza z powstałych na Kazimierzu. Bożnica sięga historią początku XV w., o czym może świadczyć napis na zachowanej skarbonie z datą 1407. Dziś budynek, po przekształceniach w latach 1904-13, ma neorenesansowy kształt. Mieści się w nim oddział Muzeum Krakowa, a wystawa dotyczy tradycji i historii krakowskich Żydów.

Stara Synagoga, ul. Szeroka 24,
Kraków, ☎ +48 12 4220962,
🌐 muzeumkrakowa.pl

Przy ulicy Szerokiej 40 wznosi się **synagoga Remuh**. Ufundowano ją w XVI w., ale obecny kształt budynku to efekt XIX-wiecznej

przebudowy. Aktualnie bożnica jest głównym miejscem modlitw społeczności żydowskiej w Krakowie. Z oryginalnego wyposażenia zachował się m.in. kamienny renesansowy *aron ha-kodesz* umieszczony we wschodniej ścianie. Bramką w murze można wejść na **cmentarz Remuh**. Jest on najstarszą zachowaną nekropolią żydowską w Krakowie i jedną z najstarszych w Polsce. Oprócz nagrobków sarkofagowych (tumbowych) jest tu wiele wolno stojących macew datowanych od XVI do XVIII w.

Synagoga Remuh i cmentarz,

ul. Szeroka 40, Kraków,

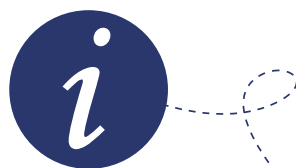
☎ +48 12 4295735,

🌐 gwzkrakow.pl

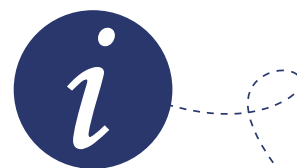
Dzielnica żydowska to także **Plac Nowy**, zwany powszechnie Placem Żydowskim. Jego środek zajmuje charakterystyczny budynek dawnej rytualnej rzeźni drobiu, tzw. okrągłak, który postawiono

Ulica Szeroka, fot. K. Syga

Ciekawostką jest, że przez Kazimierz – tak jednoznacznie kojarzony z kulturą żydowską – przebiega Szlak Krakowskiej Techniki. W XIX wieku obszar ten należał do najbardziej uprzemysłowionych w mieście. Przy ulicy św. Wawrzyńca w dawnych halach zajezdni tramwajowej można dziś zwiedzać Muzeum Inżynierii Miejskiej.

By upamiętnić ofiary Holokaustu oraz ukazać historię i kulturę Żydów z nowej perspektywy, powstało Żydowskie Muzeum Galicja. Muzeum znajduje się na krakowskim Kazimierzu, w sercu dawnej żydowskiej dzielnicy miasta przy ulicy Dajwór 18.

w 1900 r. W kamienicach otaczających plac mieszczą się liczne knajpki, puby i kawiarnie. Wieczorami miejsce to tętni życiem, ukazując nowe oblicze wiekowej dzielnicy, tym razem jako mekki artystyczno-towarzystwiej. Kazimierz ma również wspaniałe zabytki chrześcijańskie, głównie przepiękne świątynie. Imponującą **kościół Bożego Ciała** w narożniku Placu Wolnica, części dawnego rynku kazimierskiego, został ufundowany już w XIV w., ale budowa ciągnęła się do 2. połowy następnego stulecia. Wyniosła wieża z niezwykłym manierystycznym hełmem pochodzi z XVII w. Majestatyczne wnętrze to niezwykle udane połączenie gotyku z barokiem. Przy ulicy Augustiańskiej 7 znajduje się jedna z najwspanialszych gotyckich świątyń Krakowa – ufundowany przez króla Kazimierza Wielkiego kościół św. Katarzyny i św. Małgorzaty. Świątynia

zachwyca kamieniarką oraz różnorodnością form i detali architektonicznych. Ciekawostką jest, że według planów architektonicznych kościół miał być większy, jednak budowlą nie udało się ukończyć z pierwotnym rozmachem. Do kościoła przylega zbudowany również w XIV w. klasztor Augustianów z pięknymi gotyckimi kruczkami zdobionymi polichromią. Biegająca tuż przy świątyni ulica Skateczna prowadzi do stynnego **kościół (Paulinów) Na Skatce**. Postawiono go w XVIII w. na miejscu starszej świątyni, bogato wyposażając. W tutejszej Kryptie Zasłużonych (zejście na zewnątrz kościoła) spoczywają wybitne osobistości, m.in. zakochany w Krakowie dramaturg Stanisław Wyspiański, czołowy przedstawiciel Młodej Polski i symbolizmu w malarstwie Jacek Malczewski oraz noblista Czesław Miłosz.

Stara Synagoga przy ul. Szerokiej, fot. M. Zaręba

Kościół Paulinów Na Skatce, fot. K. Syga

Kościół Bożego Ciała, fot. Archiwum UMWM

Wieliczka

■ KOPALNIA SOLI W WIELICZCE

Z podkrakowskimi kopalniami związana jest legenda o księżniczce Kindze (późniejszej świętej), żonie księcia Bolesława Wstydliwego. Opuszczając rodzinne Węgry, księżniczka miała wrzucić pierścień do szybu jednej z tamtejszych kopalń. Odnaleziono go w bryle soli pod Krakowem, w miejscu, gdzie następnie powstała jedna z żup. Początki „Wieliczki” - jednej z najstarszych w świecie kopalń - sięgają średniowiecza, kiedy to nosi dumną nazwę Magnum Sal - Wielka Sól. Najstarszy z dokumentów rzucający światło na dzieje kopalni to przywilej Kazimierza I z roku 1044 nazywający Wieliczkę „magnum sal alias Wieliczka”. Turyści mogą zwiedzić m.in. dwie trasy w kopalni: turystyczną i górniczą. Trasa turystyczna zaczyna

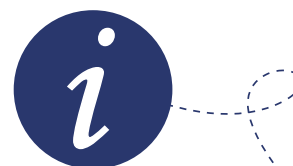
się w szybie Daniłowicza i ma długość blisko 3 km. Zwiedza się ponad 20 wykutych w soli wyrobisk górniczych, rozmieszczonych na głębokości od 64 do 135 m (w tym najpiękniejszą kaplicę św. Kingi). Odwiedzający podziwiają majestatyczne konstrukcje ciesielskie, solankowe jeziora i unikalne solne rzeźby. Na trasie do pokonania jest ok. 1000 schodów, z czego na starcie już 380. Zwiedzanie odbywa się zawsze pod opieką przewodnika i w grupie maksymalnie do 40 osób. Temperatura w kopalni waha się między 14° a 16° C. W podziemnym Muzeum Żup Krakowskich można zobaczyć zabytkowe maszyny, narzędzia i ubiory górnicze. Średni czas spędzony na Trasie turystycznej wraz ze zwiedzaniem Muzeum Żup Krakowskich to około

Kaplica św. Kingi w wielickiej kopalni, fot. K. Bańkowski

Ponad 1,8 mln osób odwiedziło w 2019 r. zabytkową Kopalnię Soli w Wieliczce, która udostępniona jest przez cały rok niezależnie od pogody. Turyści mogą wybrać prowadzenie w języku polskim, angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim, włoskim albo rosyjskim.

Leczenie chorób układu oddechowego oraz alergii z wykorzystaniem unikatowych walorów podziemnego mikroklimatu kopalni soli to subterraneoterapia.

3,5 godziny. Zwiedzanie Trasy górniczej rozpoczyna się w szybie Regis i trwa około 3 godziny. Turyści otrzymują kombinezon ochronny i sprzęt górniczy: lampę, pochłaniacz, hełm. Przewodnik przydziela im szereg zadań, dzięki którym mogą poznać specyfikę pracy górnika, np. mierzenie poziomu metanu, sposoby pozyskiwania i transportu soli. Trasa górnicza to niezapomniana przygoda, fascynujące spotkanie z górniczymi tradycjami

i obrzędami oraz pomysł na aktywne spędzenie czasu. Na Trasę górniczą zjeżdża się windą na poziom I (57 m). Wyjeżdża z kolei z poziomu II niższego (101 m). Łączna długość Trasy górniczej wynosi 2 km. Trasa górnicza jest dostępna dla osób, które ukończyły 10-ty rok życia. W Kopalni Soli „Wieliczka” działa uzdrowisko zajmujące się leczeniem schorzeń górnych i dolnych dróg oddechowych w unikatowym mikroklimacie podziemnych komór solnych. Kompleks uzdrowiskowy składa się z trzech komór położonych 135 metrów pod ziemią. Kopalnię Soli w Wieliczce w 1978 r. wpisano na pierwszą Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Kopalnia Soli „Wieliczka”,

ul. Daniłowicza 10, Wieliczka,

☎ +48 12 2787302, ☎ +48 12 2787366

🌐 kopalnia.pl

W Kopalni Soli „Wieliczka”, fot. K. Syga

Rzeźby solne, fot. K. Bańkowski

Kopalnia Soli „Wieliczka”, fot. K. Bańkowski

Temperatura pod ziemią waha się między 14 a 16°C.

■ ZAMEK ŻUPNY W WIELICZCE

Zamek Żupny, wznoszący się w samym centrum Wieliczki, powstał już w XIII w., a w kolejnym stuleciu został znacznie rozbudowany i włączony w system fortyfikacji miejskich. Tu od końca XIII w. aż do 1945 r. mieściła się siedziba zarządu całych żup krakowskich – kopalń i warzelni soli nie tylko w Wieliczce, ale i w Bochni. Zamek jest jedynym tego typu obiektem w Polsce, a zarazem jednym z niewielu na świecie. Będąc przykładem architektury z kilku epok, związanej z rozwojem górnictwa soli, w 2013 r. został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO jako uzupełnienie wpisu o Kopalni Soli w Wieliczce pod wspólną nazwą „Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni”. Najstarsza część to Zamek

Środkowy, zwany „Domem pośród Żupy”, zbudowany już w XIII w. Wzniesiony z kamienia oraz cegły, został niemal doszczętnie zburzony w 1945 r., ale po wojnie dokonano jego skrupulatnej rekonstrukcji. Odtworzono m.in. piękną Salę Gotycką ze sklepieniem wspartym na jednym, centralnym filarze.

W XIV w. powstał „Dom Żupny”, nazywany obecnie Zamkiem Północnym. Tu znajdowała się kaplica, mieszkania urzędników żupy, a także pomieszczenia gospodarcze. Z kolei we wzniesionym dopiero w XIX stuleciu Zamku Południowym umieszczono remizę strażacką, mieszkanie dozorczy i magazyny.

W głębi terenu zamkowego widać maszyną, kwadratową basztę kamienną, nakrytą stromym dachem. Ta XIV-wieczna wieża jest jedyną zachowaną z 19 średniowiecznych baszt, wzniesionych w ciągu murów miejskich

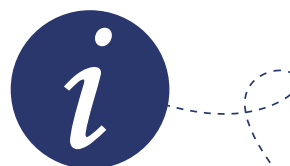
Muzeum Żup Krakowskich, fot. K. Syga

Muzeum Żup Krakowskich, fot. K. Syga

Idealnym miejscem na spacer i chwilę odpoczynku jest zamkowy ogród założony w 1564 roku. Pierwotnie miał on oddzielać zabudowę zamkową od domów mieszczkańskich i chronić przed częstymi w tym czasie pożarami. Pełnił także funkcje ogrodu ozdobnego, która zaczęła przeważać w XVIII wieku, wówczas bowiem urządzono tu ogród w stylu włoskim z kwaterami.

W Muzeum Żup Krakowskich można podziwiać jedyną w Europie kolekcję dawnych maszyn wyciągowych poruszanych przez konie - tak zwanych kieratów, z których najstarsze datowane są na XVII wiek.

Wieliczki. Miasto, jedno z największych wówczas w Małopolsce, nakazał ufortyfikować król Kazimierz Wielki. Na dziedzińcu zamku można obejrzeć także fundamenty kuchni żupnej, zbudowanej w XV w. Tu pracownicy żupy – zarówno administracyjni, jak i górnicy – mogli dostać darmowe posiłki.

Dziś w zamku mieści się część ekspozycji Muzeum Żup

Krakowskich, obejmująca m.in. dział archeologiczny oraz sztuki i etnografii z wielkim zbiorem solniczek z różnych epok i materiałów (w tym tak niezwykłych, jak macica perłowa, kwarc czy kości). Dziś ekspozycja obejmuje ok. 1000 solniczek. Najstarsze pochodzą z XVI w., a wśród eksponatów są solniczki z tak egzotycznych krajów, jak Niger, Honduras czy Jamajka. W muzeum znajduje się również odkryty tu przez archeologów najstarszy szyb górniczy w Wieliczce, pochodzący z poł. XIII w. Otoczony drewnianą obudową, prawdopodobnie nie sięgnął do pokładów soli.

Zamek Żupny w Wieliczce,

ul. Zamkowa 8,
Biuro obsługi zwiedzających Park
Kingi 6, ☎ +48 12 2785849,
🌐 muzeum.wieliczka.pl

Zamek Żupny, fot. K. Bańkowski

Salę Gotycką, fot. K. Bańkowski

Muzeum Żup Krakowskich, fot. K. Syga

Bochnia

■ KOPALNIA SOLI W BOCHNI

Kopalnia Soli Bochnia to najstarsza kopalnia soli kamiennej w Polsce. Według źródeł historycznych początek jej działalności sięga aż 1248 roku. O wiele wcześniej – od ok. 3500 lat p.n.e. – pozyskiwano tu sól przez odparowywanie wody z solanki, wydobywanej ze specjalnie drążonych studni. Takie studnie były załączkiem m.in. istniejącego do dziś szybu Sutoris. To właśnie z szybem Sutoris związana jest legenda o pierścieniu św. Kingi. Gdy powstała tu prawdziwa kopalnia, żupa bocheńska, zarządzana z wielkiego Zamku Żupnego, szybko zaczęła przynosić ogromne zyski skarbowi królewskiemu. Obok szybu Sutoris i Gazaris powstały kolejne: Regis, Bochneris i Campi. Przedsiębiorstwo aż do 1772 r., kiedy to zostało zagarnięte przez Austrię w wyniku I rozbioru Polski, działało według statutu wydanego w 1368 r. przez

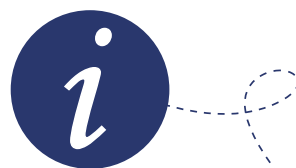
króla Kazimierza Wielkiego. Dzięki złożom soli miasto Bochnia stało się jednym z najważniejszych ośrodków gospodarczych średniowiecznej małopolski. Z każdym mijającym stuleciem Kopalnia Soli zaznaczała wyraźny wpływ na historię miasta, jego rozwój urbanistyczny, ale również historię przedsiębiorczości, rozwój przemysłu i społeczeństwa. W bocheńskiej kopalni wprowadzono nowatorskie jak na owe czasy rozwiązania techniczne. Należały do nich kieraty służące jako maszyny wyciągowe oraz zainstalowana w 1930 r. maszyna parowa wyprodukowana w roku 1909 w Hucie Laura w Chorzowie. Dzisiaj Kopalnia to wyjątkowe miejsce o charakterze turystycznym, które w zabytkowych wyrobiskach przyjmuje rocznie ponad 200 000 odwiedzających. W ofercie kompleksu znajdują się aż trzy trasy dla zwiedzających, które różnią się między sobą formą i stopniem

Kopalnia Soli Bochnia, Kaplica świętej Kingi, fot. A. Brzoza

Kopalnia Soli w Bochni jest nie tylko najstarszą kopalnią soli w Polsce, ale również najstarszym zakładem pracy w Europie, działającym nieprzerwanie od XIII wieku. Co również ciekawe, Bochnia otrzymała prawa miejskie 4 lata wcześniej niż Kraków.

Sieć kolei podziemnej w Kopalni Soli Bochnia składa się z dróg przewozowych, które dzielą się na szlaki. W podziemiach bocheńskiej kopalni znajdują się aż trzy stacje osobowe - na których odbywa się wsiadanie i wysiadanie turystów.

trudności. Turyści mogą w przystępny sposób zapoznać się z dziejami kopalni w ramach Podziemnej Ekspozycji Multimedialnej, która jest niezwykłą wyprawą przez najpiękniejsze i najciekawsze wyrobiska z unikatowymi komorami i podziemnymi kaplicami, doświadczyć ekstremalnej przygody podczas historycznej „Wyprawy w Stare Góry” lub przenieść się do niezwykłej krainy Skarbnika – opiekuna solnych podziemi w czasie rodzinnego zwiedzania, czy też zobaczyć fluoresencyjne kryształy soli. Dużą atrakcją kopalni jest podziemna kolejka górnicza przewożąca turystów na trasie turystycznej. Bocheńska kopalnia, jako jedyna kopalnia soli w Polsce, posiada podziemną przeprawę todziami. Drewniane łodzie pływające po zalanej solanką komorze są zarejestrowane w Polskim Rejestrze Statków, tak jak statki pływające po morzach. Znajdująca się w bocheńskiej kopalni komora Ważyn to największa komora udostępniona

turystom. Mieści się w niej boisko sportowe, restauracja i mini plac zabaw dla najmłodszych. Ofertę kompleksu wzbogacają pobyty rekreacyjne w Komorze Ważyn, w której jedną z wnęk zaaranżowano jako strefę relaksu i wypoczynku. Kopalnia oferuje pobyty nocne dla grup zorganizowanych i gości indywidualnych. Nocleg w wyjątkowej solnej scenarii i unikalnym mikroklimacie odkrywa przed uczestnikami zupełnie nowe znaczenie słów „zdrowy sen”. Naturalne piękno oraz surowy, autentyczny charakter kopalni został uhonorowany wpisem na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Kopalnia, jako najstarsza w Polsce kopalnia soli, jest również uznana za pomnik historii.

Kopalnia Soli Bochnia, ul. Campi 15, Bochnia, ☎ +48 14 6926752, ☎ +48 14 6926754, 🌐 kopalnia-bochnia.pl

Kopalnia Soli Bochnia, fot. R. Tatomir

Skarbnik, fot. Archiwum Kopalni Soli Bochnia

Kopalnia Soli Bochnia – komora Mysiu, fot. R. Tatomir

Kalwaria Zebrzydowska

■ ZESPÓŁ ARCHITEKTONICZNO-PARKOWY W KALWARI ZEBRZYDOWSKIEJ

Zebrzydowska kalwaria tworzy wyjątkowy krajobraz kulturowy, miejsce, w którym w harmonijny sposób połączono wartości przyrodnicze z duchowymi. Na zespół architektoniczno-parkowy składa się sanktuarium i przepięknie wpisana w otoczenie kalwaria. Budowle wraz z umiejętnie rozplanowaną siecią ścieżek harmonijnie stapiają się z krajobrazem, tworząc naturalne scenerie o sakralnym charakterze. To właśnie perfekcyjne zespolenie naturalnego uwarunkowania terenu z dziełami ludzkich rąk (kościółami, kaplicami, kapliczkami, figurami, mostami) stało się podstawą umieszczenia manierystycznego zespołu architektoniczno-krajobrazowego i parku pielgrzymkowego

na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. Miało to miejsce w 1999 r. Dziś zespół w Kalwarii Zebrzydowskiej jest – obok Częstochowy – największym centrum ruchu pielgrzymkowego w Polsce.

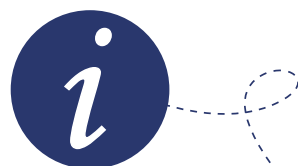
Sanktuarium i kalwaria zawdzięczają istnienie Mikołajowi Zebrzydowskiemu, wojewodzie krakowskiemu. To on w 1600 r. ufundował kaplicę Ukrzyżowania Pana Jezusa, sprowadził do jej opieki zakon bernardynów (a ci zbudowali kościół i klasztor) oraz hojnie wsparł budowę stacji drogi krzyżowej wzorowanych na jerozolimskich. Kalwarię założono na wzgórzach, bo miejsce miało przypominać położeniem święte miasto. Wyznaczając miejsca pod kaplice, zachowano nawet odpowiednie odległości, proporcjonalnie większe w stosunku do jerozolimskich.

Kalwaria Zebrzydowska, fot. Archiwum MOT

„Kalwaria ma w sobie coś takiego, że człowieka wciąga. Co się do tego przyczynia? Może i to naturalnie piękno krajobrazu, który stąd się rozciąga u progu polskich Beskidów...” – tak o Kalwarii mówił Papież Jan Paweł II podczas swojej pielgrzymki w 1979 roku. Ukochał to miejsce dużo wcześniej, a po kalwaryjskich dróżkach spacerował nieraz jeszcze jako mały chłopiec, a później biskup i metropolita krakowski. Od 1998 roku jest honorowym obywatelem Kalwarii Zebrzydowskiej.

Będąc w Kalwarii Zebrzydowskiej można zatrzymać się w Domu Pielgrzyma, usytuowanym w samym sercu manierystycznego zespołu architektoniczno-krajobrazowego oraz parku pielgrzymkowego.

Większość z 45 obiektów składających się na kalwarię powstała w 1. połowie XVII w. Wtedy też na stromym zboczu obok Ratusza Piłata wzniesiono Święte Schody (Gradusy) nakryte półkolistym dachem. W 28 stopniach umieszczono relikwie z Ziemi Świętej. Podczas odpustów i świąt kalwarią wędrują procesje. Niezapomnianym duchowym przeżyciem jest uczestnictwo w obchodzonym podczas Wielkiego Tygodnia **Misterium Męki Pańskiej**. Najważniejszą świątynią Kalwarii Zebrzydowskiej jest bazylika Matki Bożej Anielskiej (w zespole klasztornym). Znajduje się w niej słynący łaskami wizerunek Matki Bożej Kalwaryjskiej. Obraz trafił do klasztoru w 1641 r., kiedy to jego właściciel zauważył na twarzy Madonny krwawe łzy. Kościelna komisja nieufnie odniosła się do tego zjawiska – zakazała wystawiania obrazu na widok publiczny i poleciła umieścić go

w skarbcu. Pod naciskiem bernardynów decyzję jednak zmieniono, a cudowny obraz szybko zdobył serca wiernych. Kalwaria Zebrzydowska stała się ważnym ośrodkiem kultu maryjnego.

Sanktuarium Pasyjno-Maryjne

– **Klasztor oo. Bernardynów**,

ul. Bernardyńska 46 (dojście

z centrum miasta ulicami 3

Maja i Bernardyńską), Kalwaria

Zebrzydowska,

☎ +48 33 8766304 – furta klasztorna

🌐 kalwaria.eu. Pielgrzymi i turyści

przybywający do sanktuarium

w grupach zorganizowanych

(od 15 osób) mogą prosić

o przewodnika, który przedstawi

historię sanktuarium lub

poprowadzi modlitwę na dróżkach

(☎ +48 33 8766304 – rezerwacja),

wstęp do parku krajobrazowo-

pielgrzymkowego wolny.

Kalwaria Zebrzydowska, fot. K. Bańkowski

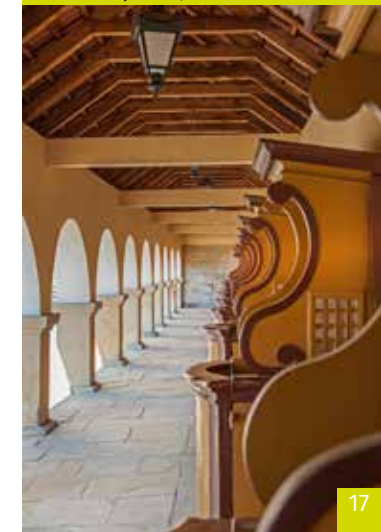
Wnętrze Bazyliki Matki Bożej Anielskiej, fot. K. Syga

Misterium Męki Pańskiej, fot. J. Gawron

Kalwaria Zebrzydowska, fot. Archiwum UMWM

Oświęcim

■ MIEJSCE PAMIĘCI I MUZEUM AUSCHWITZ - BIRKENAU. BYŁY NIEMIECKI NAZISTOWSKI OBÓZ KONCENTRACYJNY I ZAGŁADY

Auschwitz stało się dla świata symbolem wojny, terroru, ludobójstwa i Holokaustu. Obóz Auschwitz został założony przez Niemców na terenie okupowanego Oświęcimia jako obóz dla polskich więźniów politycznych, których pierwszy transport przywieziono z więzienia w Tarnowie 14 czerwca 1940 r. Od 1942 r. KL Auschwitz był największym z niemieckich nazistowskich obozów koncentracyjnych i ośrodków Zagłady. Niemcy zgładzili tu co najmniej 1,1 mln ludzi, głównie Żydów, a także Polaków, Romów, jeńców sowieckich i osób innej narodowości. Od 1947 r. na terenach byłego niemieckiego

nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady działają Państwowe Muzeum, które jest placówką naukowo-badawczą i edukacyjną. Gromadzi, opracowuje, konserwuje i udostępnia dokumenty i przedmioty poobozowe.

Miejsce Pamięci i Muzeum obejmuje obszar dwóch zachowanych części obozu: Auschwitz I i Auschwitz II-Birkenau. Dla właściwego zapoznania się z miejscem niezbędne jest odwiedzenie obu części, które położone są od siebie w odległości około 3,5 km. Odległość tę można pokonać bezpłatnym autobusem kursującym wahadłowo lub pieszo, przechodząc przez teren przyobozowy, na którym w okresie okupacji znajdowały się niemieckie zakłady przemysłowe i warsztaty, magazyny, biura i zaplecze techniczne

Miejsce Pamięci i Muzeum Auschwitz - Birkenau, fot. K. Syga

Co roku w Dniu Pamięci o Ofiarach Zagłady (Jom Ha-Szoa) odbywa się Marsz Żywych. Tysiące Żydów, ale także ludzie innych narodowości, pokonuje trasę długości 3,5 km między bramą „Arbeit macht frei” w byłym niemieckim obozie Auschwitz I, a byłym obozem Auschwitz II-Birkenau. Główna ceremonia odbywa się przy pomniku ofiar obozu, położonym w pobliżu ruin komór gazowych i krematoriów II i III. W najbliższym marszu uczestniczyło 20 tysięcy osób, a wśród nich delegacje z 50 krajów z prezydentami, premierami, noblistami i duchownymi różnych wyznań.

Nie byłbym w Polsce, gdybym nie był w Oświęcimiu.

św. Jan Paweł II podczas pierwszej pielgrzymki do Polski w 1979 r.

obozu, będące miejscami pracy i śmierci więźniów. Zachowały się tu pozostałości po kilku bocznicach kolejowych i rampach, na które przywożono pociągi z ludźmi deportowanymi do obozu i gdzie esesmani dokonywali selekcji. Na pobyt w Auschwitz należy poświęcić ok. 1,5 godz. i co najmniej drugie tyle na poznanie Birkenau. W granicach muzeum na blisko 200 ha zachowały się ruiny komór gazowych i miejsca wypetnione ludzkimi prochami, prymitywne baraki więźniarskie oraz kilometry obozowego ogrodzenia i dróg. W sali kinowej w budynku przyjmowania odwiedzających na terenie byłego Auschwitz I, zobaczyc można piętnastominutowy film dokumentalny, przedstawiający pierwsze chwile po wyzwoleniu obozu.

W ostatnim czasie muzeum odwiedzane jest każdego roku

przez ponad dwa miliony osób z całego świata. W 1979 r. tereny byłego KL Auschwitz-Birkenau zostały wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dzień wyzwolenia obozu – 27 stycznia – został uchwalony przez ONZ Międzynarodowym Dniem Pamięci o Ofiarach Holokaustu.

Miejsce Pamięci i Muzeum

Auschwitz - Birkenau,
ul. Więźniów Oświęcimia 20,
Oświęcim (wejście do Muzeum i parking dla odwiedzających - ul. Stanisławy Leszczyńskiej 11),

+48 33 844 80 99,

auschwitz.org

Wstęp na teren muzeum Auschwitz jest możliwy wyłącznie z Kartą

Wstępu. Rezerwacja:

visit.auschwitz.org

KL Auschwitz-Birkenau, fot. Archiwum UWMW

KL Auschwitz-Birkenau, fot. A. Brożonowicz

Miejsce Pamięci i Muzeum Auschwitz - Birkenau, fot. K. Syga

Dębno

■ KOŚCIÓŁ ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA W DĘBNIE

Początki otoczonego kręgiem starych drzew kościółka w Dębnie sięgają XV w. Nie zachowała się dokładna data jego powstania, przypuszcza się jedynie, że był to rok 1490. Według barwnej legendy świątynię wzniesli zbójcy, po tym jak na dębnie ukazał im się św. Michał.

Z zachowanych dokumentów kościelnych i napisu na nadprożu wynika, że wieżę zwieńczoną ostrołukowym hełmem dostawiono w 1601 r. W ciągu swojej długiej historii kościół nie uległ większym zmianom, a przeprowadzone remonty nie zmniejszyły jego stylowej gotyckiej bryły. W 2003 r., doceniając wyjątkowe piękno kościółka i jego cenne wyposażenie, wpisano go na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

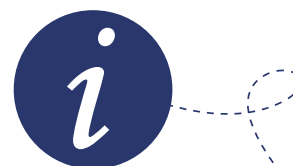
Kościół wykonano z drzewa jodłowego i modrzewiowego bez użycia gwoździ, łącząc poszczególne elementy na zręb. Budowla jest orientowana (łac. „oriens” – wschód, prezbiterium skierowane jest w kierunku wschodnim, co było charakterystyczne dla kościołów średnio-wiecznych, a ostatecznie zanikło w XIX w.), jednonawowa, a stromy dach pokryty gontem. Harmonijna bryła s krywa wspaniałe wnętrze. Największe wrażenie robi unikatowa, doskonale zachowana polichromia z przełomu XV i XVI w. Przypominające tkaniny malowidła pokrywają wszystkie stropy i ściany (z wyjątkiem pobielonych partii ścian nawy), a nawet parapet chóru, ambonę i ławy. Wśród niezwykle kolorowych zdobień wyróżniono aż 77 motywów występujących w 12 układach i 33 wariantach

Kościół w Dębnie, fot. K. Bańkowski

Jednym z unikatowych zabytków kościoła w Dębnie jest znajdujący się tu pozytyw szkatulny z przełomu XVII i XVIII wieku. Są to niewielkie organy, które można ustawiać w różnych miejscach. Pozytyw z Dębna stanowi jeden z najcenniejszych zabytków polskiego budownictwa instrumentów muzycznych epoki wczesnego baroku.

Kościół w Dębnie był bohaterem jednego z odcinków kultowego serialu „Janosik”. Odbędzie się w nim ceremonia zaślubin słowackiego Robin Hood’a z ukochaną Maryną.

kolorystycznych. Do najczęstszych wzorów, obok ornamentu roślinnego i geometrycznego, należą gotyckie formy architektoniczne: łuki, iglice i maswerki. Malowidła wykonano za pomocą szablonów, zwanych patronami, a szerokość pasa odpowiada bierwionom ścian i deskom stropów. Na ścianach występują również malowane krzyże konsekracyjne, tzw. zacheusze. Podziwiając malowidła, warto zwrócić uwagę także na wyposażenie

kościółka, jest ono bowiem bardzo cenne. Z wystrojem malarskim niezwykle pięknie harmonizuje grupa Ukrzyżowania umieszczona na ozdobnej belce tęczęwej. Znajdujący się na niej krucyfiks jest najstarszym dziełem sztuki zachowanym w kościele, datuje się go na koniec XIV w. Na uwagę zasługuje też ołtarz główny: malowany tryptyk z przełomu XV i XVI stulecia. Uznaje się go za wspaniały przykład sztuki gotyku. Jego piękno uwypukla złoczone tło, na którym tańczą refleksy światła. Na atmosferę wnętrza nie bez wpływu pozostają również skromne, ale wiekowe sprzęty: niska ambona czy ława kolarska oraz portale o formach charakterystycznych dla gotyku.

Kościół św. Michała Archanioła,

ul. Kościelna 42, 34-434 Dębno,

+48 18 2751797,

debno.jdm.host,

drewniana.malopolska.pl

Kościół w Dębnie, fot. K. Bańkowski

Kościół w Dębnie, fot. K. Bańkowski

Kościół w Dębnie, fot. K. Bańkowski

Sękowa

■ KOŚCIÓŁ ŚW. ŚW. FILIPA I JAKUBA APOSTOŁÓW W SĘKOWEJ

Sękowski kościółek jest jednym z najbardziej malowniczych w Małopolsce, toteż od dawna zachwycali się nim artyści, chętnie uwieczniając jego strzelistą sylwetkę. Malowali go m.in. Stanisław Wyspiański, Józef Mehoffer i Włodzimierz Tetmajer. O urodzie świątyni decydują niezwykle wysoki dach i szerokie otwarte soboty (podcienia obiegające kościół). Trzeba przyznać, że budowla, efektownie wkomponowana w zielony krajobraz Beskidu Niskiego, na długo pozostaje w pamięci. Jej wyjątkowe walory estetyczne doceniono też na forum międzynarodowym, w 2003 r. umieszczając kościółek na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO. Podstawowy korpus kościoła powstał około 1520 r. Kwadratowa

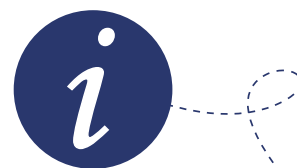
wieża o kopulastym hełmie, która na tle bryły sprawia wrażenie przysadzistej, pochodzi dopiero z XVIII w., podobnie jak charakterystyczne soboty. Ciekawostką jest to, że wieża jest otwarta w przyziemiu, dzięki czemu można oglądać jej konstrukcję. Kościół jest orientowany, wybudowany w konstrukcji zrębowej z drewna modrzewiowego, z ręcznie ciosanych bierwion. Prawie w całości pokrywa go gont, co nadaje mu niepowtarzalny charakter. Kościół został poważnie uszkodzony podczas I wojny światowej, w jego pobliżu przebiegała linia okopów austriackich, a żołnierze wykorzystali materiał ze ścian, więzy i dachu do ich budowy, zdemastowali również wnętrze i zniszczyli większość wyposażenia. Odbudowę kościoła rozpoczęto już w 1918 r., ale prace

Kościół w Sękowej, detal, fot. J. Mysiński

Niezwykła bryła kościółka w Sękowej zdominowana jest przez bardzo stromy dach o nieproporcjonalnie dużej powierzchni. Ciekawostką, jest że stosunek powierzchni dachu do powierzchni rzutu poziomego wynosi aż 10:1. Dla porównania, nawet w najbardziej strzelistych chatkach góralskich stosunek ten nie przekracza 3:1.

Na wewnętrznych belkach więzby dachowej kościoła w Sękowej zachowały się czynione kredy znaki dawnych mistrzów ciesielskich z XVI wieku. Nie wiadomo, w jaki sposób tak nietrawale wydawać by się mogły znaki przetrwały setki lat. Niewątpliwie to kolejny dowód na unikatowość świątyni.

konserwatorskie ciągnęły się z przerwami do końca XX w. Część sprzętów udało się uratować, m.in. gotycką chrzcielnicę z 1522 r., przetrwały także gotyckie ornamentowane portale i fragment XIX-wiecznej polichromii na południowej ścianie prezbiterium. Dziś odznaczające się prostotą wnętrze emanuje spokojem i zadumą. Bogato zdobiony jest jedynie zrekonstruowany późnorenesansowy ołtarz główny z XVII w. Ołtarze

boczne pochodzą z końca ubiegłego wieku. W 1994 r. organizacja Europa Nostra (propagująca i chroniąca dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze w Europie) nagrodziła kościół za wzorową konserwację, o czym przypomina medal umieszczony w kościele. Prace restauratorskie przeprowadzone z dbałością o zachowanie autentyczności były też jednym z powodów umieszczenia kościoła na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Kościół św.św. Apostołów Filipa i Jakuba, Sękowa, na pograniczu wsi Sękowa i Siary, w zakolu potoku Sękówka,
 ☎ +48 609 546 389,
 ☎ +48 507 400 954 – przewodnik
 🌐 sekowa.rzeszow.opoka.org.pl,
 🌐 drewniana.malopolska.pl

Kościół w Sękowej, fot. K. Bańkowski

Kościół w Sękowej, fot. K. Bańkowski

Kościół w Sękowej, fot. K. Bańkowski

Kościół w Sękowej, fot. K. Bańkowski

Binarowa

■ KOŚCIÓŁ ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA W BINAROWEJ

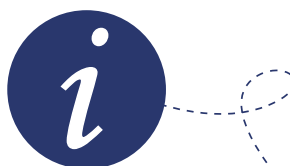
Pierwsza wzmianka o kościele w Binarowej pochodzi z 1415 r. Świątynia, którą dziś podziwiamy, jest nieco młodsza, wzniesiono ją około 1500 r. po pożarze pierwszego obiektu. Późnogotycka bryła z drewna jodłowego, o dachach i ścianach obitych gontem, ma masywną, mocno zwężającą się ku górze wieżę zwieńczoną ostrostupowym hełmem. Wieża ta, podobnie jak soboty, jest o wiek późniejsza niż korpus kościoła. W XVII w. do bryły dostawiono też kaplicę Aniołów Stróżów, zniekształcając nieco typowy, klasyczny charakter budowli.

Tym, co sprawia, że binarowski kościółek jest tak sławny, jest jego wnętrze – istna galeria sztuki zdobniczej. Na zwiedzających robi ono ogromne

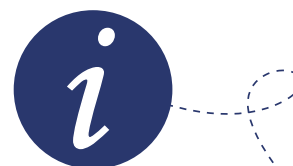
wrażenie. **Ściany i strop tej przepięknej świątyni szczerze pokrywają malowidła:** na sufitach jest to polichromia wykonana za pomocą szablonów o wzorach roślinnych, pochodząca z początku XVI w., na ścianach zaś XVII-wieczne barokowe cykle przedstawieniowe, ukazujące sceny z Nowego Testamentu oraz widoki ówczesnego Biecza. Interesujący jest również wystrój kościołka: ładnie rzeźbione ławki, pokryte malowidłami konfesjonaty i ambona, tron celebransa. Pięknie prezentują się nawet okucia drzwiowe, pamiętające czasy powstania świątyni. Z cennego wyposażenia wyróżniają się gotyckie XIV- i XV-wieczne rzeźby i płaskorzeźby w ołtarzach (jedyna tak dobrze zachowana kolekcja w południowej Polsce) oraz kamienna chrzcielnica (XVI w.) z barokową pokrywą.

Kościół w Binarowej, fot. K. Bańkowski

W XIX wieku binarowską świątynię zainteresowali się naukowcy i artyści. Uczestnikami jednej z naukowych wycieczek, która zawitała w progi średniowiecznej świątyni, byli Stanisław Wyspiański i Józef Mehoffer. Wyspiańskiemu do gustu przypadły szczególnie ławki, których boki są rzeźbione i zdobione malowidłami.

Jednym z ciekawych elementów wyposażenia kościoła w Binarowej jest konfesjonał rodzinny w kaplicy Aniołów Stróżów. To absolutny unikat. Siadała w nim cała rodzina i każdy po kolei się spowiadał. Zaś staropolska inskrypcja na konfesjonale przypominała o tym, że spowiedź ma być dyskretna.

To właśnie wyjątkowość i wysoki poziom artystyczny kościołka stały się podstawą do wpisania go w 2003 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

W jej lewym ołtarzu bocznym znajduje się łaskami słynący obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem (Paskowej). Obraz pochodzi z XVII w. i jest kopią cudownego obrazu Matki Bożej z krakowskiego kościoła Karmelitów. Niestety, nie udało się ustalić, kim był autor

wizerunku, ani też kiedy znalazł się on w kościele. Wiadomo jednak, że do obrazu pielgrzymowano tu licznie już w XVIII stuleciu. Kult przetrwał, czego dowodem jest odprawiana w każdą środę i gromadząca tłumy wiernych nowenna ku czci Matki Bożej Paskowej, połączona z odczytywaniem prób i podziękowań. Binarowska świątynia ucierpiała w trakcie wielkiej powodzi w 2010 r. Woda uszkodziła podłogę i filary. Zachwiana została także konstrukcja obiektu. Dla uratowania świątyni przeprowadzono remont, w wyniku którego w posadzce oraz wokół świątyni umieszczono około 100 specjalnych pali stabilizujących grunt.

Kościół św. Michała Archanioła,

Binarowa 409, ☎ +48 13 4476396,

☎ +48 692 385 244 – przewodnik

🌐 parafiabinarowa.pl,

🌐 drewniana.malopolska.pl

Kościół w Binarowej, fot. K. Bańkowski

Kościół w Binarowej, fot. K. Bańkowski

Kościół w Binarowej, fot. K. Bańkowski

Lipnica Murowana

■ KOŚCIÓŁ ŚW. LEONARDA W LIPNICY MUROWANEJ

Lipnicki kościółek jest jednym z najstarszych zabytków Małopolski. Powstał pod koniec XV w., choć tutejsza tradycja łączy go z rokiem 1141, kiedy to na miejscu chramu (pogańskiej świątyni) miał stanąć właśnie ów obiekt. Dowodem na prawdziwość tych barwnych podań ma być podpierający od tyłu ołtarz główny tzw. słup Światowida, rzekomo z wizerunkiem słowiańskiego bożka. Kościół został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w 2003 r. Dziś niewielka, bezwieżowa bryła kościoła pięknie wpisuje się w krajobraz. Strzegą jej potężne drzewa, wokół których przetrwały cmentarne mogiły. Sam kościół dotrwał do naszych czasów prawie w niezmiennym stanie, zachowując gotycką

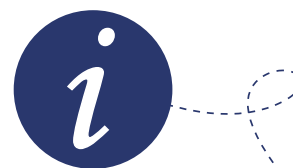
sylwetkę. W XVII w. otoczono go jedynie sobotami (parterowymi podcieniami), a w XIX w. dodano portal zachodni. Otwarte soboty, dające kościołowi tyle uroku, oprócz swych zwyczajowych funkcji (ochrony podmurówki przed zawilgoceniem i dawania schronienia pielgrzymom) służyły także do przechowywania trumien, przed złożeniem ich do grobów na przykościelnym cmentarzu. Ten stary cmentarz, założony w 1711 r., dziś też wygląda bardzo malowniczo, zachowało się na nim wiele cennych nagrobków z XIX w. Trudno nie zachwycić się wnętrzem kościółka, ascetycznym i pełnym szlachetności. Niezwykłe wrażenie robią polichromie ornamentalne i figuralne szczerzenie pokrywające ściany i powały. Najstarsza dekoracja, na stropach w prezbiterium (koniec

Kościół w Lipnicy Murowanej, fot. K. Bańkowski

Lipnica Murowana wydała na świat jednego Świętego – to tu w pierwszej połowie XV wieku urodził się św. Szymon – patron prastarego miasta Krakowa i społeczności akademickiej. Z miastem związane są także siostry Ledóchowskie – św. Urszula i błogosławiona Maria Teresa, które niemal 450 lat później przyjechały do Lipnicy wraz z rodzicami, którzy nabyli tutejszy majątek.

Piękne, mieniące się wieloma kolorami i najwyższe na świecie. Takie są wielkanocne palmy z Lipnicy Murowanej. O miano najwyższej rywalizują co roku w Niedzielę Palmową, i tak już od ponad 60 lat. Ostatni konkurs w 2019 roku wygrała palma o wysokości 38 metrów, która pokonała ubiegłoroczną zwyciężczynię o ponad metr.

XV w.) i w nawie (XVI w.), została wykonana za pomocą szablonów: motywy roślinne są w odcieniach zieleni, brązu, żółci i błękitu. Polichromie na ścianach prezbiterium pochodzą z XVII, a w nawie z XVIII stulecia i przedstawiają różnorodne sceny z życia religijnego. Polichromowany jest również parapet chóru, na którym ludowe malowidła ilustrują Dziesięć Przykazań. Do niedawna wnętrze kościoła zdobiły trzy niezwykle

cenne gotyckie ołtarze (z XV i XVI w.), które niestety skradziono. Kiedy udało się je odzyskać, umieszczono je w Muzeum Diecezjalnym w Tarnowie, w świątyni natomiast znalazły się ich kopie. Z wystroju wyróżnia się też malowana barokowa ambona z wyobrażeniami czterech ewangelistów. Kamienna płyta na środku nawy to wejście do zniszczonej przez powódź w 1997 r. krypty grobowej Józefiny i Antoniego Ledóchowskich, rodziców bł. Marii Teresy i św. Urszuli. W świątyni znajduje się też cenny pozytyw szkalutny – skrzynkowy instrument organowy, jeden z zaledwie siedmiu tego rodzaju w Polsce.

Kościół św. Leonarda, Lipnica

Murowana, ☎ +48 14 6852601,

🌐 parlipnicam.tarnow.opoka.org.pl,

🌐 drewniana.malopolska.pl

Kościół w Lipnicy Murowanej, fot. K. Bańkowski

Lipnica Murowana – Konkurs Palm, fot. K. Bańkowski

Kościół w Lipnicy Murowanej, fot. K. Bańkowski

Brunary Wyżne

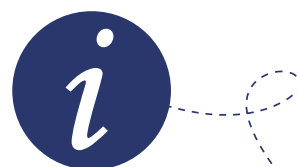
■ CERKIEW GRECKOKATOLICKA ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA W BRUNARACH WYŻNYCH

Cerkiew w Brunarach Wyżnych, obecnie użytkowana jako kościół parafialny rzymskokatolicki NMP Wniebowziętej, powstała w 1797 r. i zachowała charakterystyczne, regionalne cechy łemkowskich świątyń. Postawiona na niewielkim wzgórzu ponad rzeczką Białą, otoczona jest niskim kamiennym murkiem z murywanymi bramkami. W czasie przebudowy w latach 1830-31 została powiększona poprzez włączenie do nawy dawnego prezbiterium i dobudowanie nowego, co wydłużyło jej sylwetkę. Świątynia wzniesiona jest w konstrukcji zrębowej. Dachy nawy i prezbiterium są kryte gontem, zaś ściany oszalowano pionowymi deskami z listwowaniem. Nietypowe, długie prezbiterium

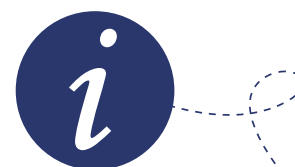
zamknięte jest trójbocznie i zwieńczone drewnianą baniastą kopułą z pozorną latarnią. W ścianach obszernej nawy widać da się wyróżnić załamanie oddzielające dawne prezbiterium od pierwotnej nawy, całość zaś przykrywa szeroki dach namiotowy z wydatnym okapem nad węższą częścią budowli. Nawę wieńczy kolejna baniasta kopuła kryta gontem z pozorną latarnią. Natomiast wieża ma konstrukcję słupowo-ramową, pochylone, gontowe ściany, odeskowaną pionowo z listwowaniem izbicę oraz hełm pokryty blachą. W cerkwi zachowała się polichromia, pokrywająca całość stropu i wewnętrznych ścian obiektu, wykonywana etapami między XVIII i XIX wiekiem, utrzymana w błękitnej tonacji barwnej, z motywem winorośli. Trójdzielne wnętrze z płaskimi

Cerkiew w Brunarach Wyżnych, fot. K. Bańkowski

Pierwsza cerkiew w Brunarach Wyżnych istniała najprawdopodobniej już przed 1526 rokiem, choć niektóre źródła podają dopiero 1616 rok po powołaniu unickiej parafii. W jej miejscu w 1653 roku zbudowano kolejną. Istniejąca do dnia dzisiejszego świątynia została wzniesiona jako trzecia w kolejności w XVIII wieku, a swój obecny kształt zawdzięcza rozbudowie z lat 30. XIX wieku, która uczyniła z niej jedną z największych cerkwi zbudowanych w stylu łemkowskim.

W świątyniach UNESCO, które są również częścią Szlaku Architektury Drewnianej, można trafić na koncert w ramach festiwalu „Muzyka Zaklęta w Drewnie”. Program festiwalu jest wyjątkowo różnorodny. Oprócz muzyki dawnej proponuje również współczesne brzmienia, a także daje możliwość obejrzenia widowisk tanecznych czy misterii w scenicznych.

stropami ozdabiają polichromie o rokokowo-klasycystycznych motywach, wykonane przez Antoniego i Józefa Bogdańskich. Natomiast w nawie zachowały się fragmenty starszej barokowej polichromii z czasów budowy cerkwi. Również barokowy jest ikonostas z końca XVIII w. (przemalowany w 1831 r.), przesunięty na obecne miejsce w czasie przebudowy świątyni w XIX w. W miejscu, gdzie pierwotnie stał ikonostas – czyli między dawnym

prezbiterium i nawą – umieszczono belkę tęczową z krzyżem i figurami Marii oraz św. Jana. Są tu poza tym dwa późnobarokowe ołtarze z cennymi ikonami z 2. poł. XVIII i XIX w. oraz rokokowy ołtarz z XVIII w. z obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem, a w prezbiterium znajduje się barokowy ołtarz główny z baldachimem. Cenne są także: interesująca malowana ambona z XVIII w., rokokowa ława z malowaną dekoracją, chór muzyczny, który podpierają dwa dekorowane słupy. W 2013 r. świątynia została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Cerkiew greckokatolicka św.

Michała Archanioła,

Brunary Wyżne 45,

☎ +48 18 3516776,

☎ +48 536 723 418 – przewodnik

🌐 parafia.brunary.pl,

🌐 drewniana.malopolska.pl

Cerkiew w Brunarach Wyżnych, fot. K. Bańkowski

Cerkiew w Brunarach Wyżnych, fot. R. Korzeniowski

Cerkiew w Brunarach Wyżnych, fot. K. Bańkowski

Kwiaton

■ CERKIEW GRECKOKATOLICKA ŚW. PARASKEWY W KWIATONIU

Świątynia w Kwiatoniu uważana jest za jedną z najpiękniejszych cerkwi w Polsce dzięki niezwykle harmonijnym proporcjom. Stanowi kwintesencję stylu łemkowskiego. W 2013 r. została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Obecnie służy jako kościół pomocniczy rzymskokatolicki, podlegający parafii w Uściu Gorlickim. Położona na płaskim doliny niewielkiego potoku, w małej górskiej miejscowości, pięknie prezentuje się na tle górskich zboczy Beskidu Niskiego. Wzniesiona w 2. poł. XVII w. w konstrukcji zrębowej, ma nieco późniejszą, XVIII-wieczną wieżę słupowo-ramową – najwyższą na łemkowszczyźnie.

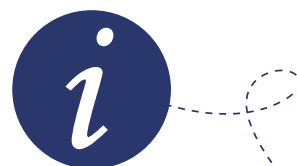
W XIX i XX w. świątynia była kilka razy remontowana. W 2011 r. wykonano czyszczenie całego

pokrycia gontowego świątyni, w wyniku czego cerkiew odzyskała dawny blask. Bryła jest wyraźnie trójdzielna i stopniowo piętrzy się ku górze: od najniższego prezbiterium przez wyższą i szerszą nawę po dominującą wysmukłą wieżę, w której kryje się babiniec (część cerkwi przeznaczona dla kobiet). Nawa i prezbiterium pokryte są wysokimi, łamanymi dachami namiotowymi z charakterystycznymi baniastymi hełmami z pozorną latarnią zwieńczoną krzyżem. Dachy i ściany przykryte są gontem.

Z kolei wieża ma pochyłe, kryte gontem ściany oraz pionowo odeskowaną izbicę, udekorowaną od dołu ozdobną falbanką wyciętą w deskach szalunku, zaś u góry zwieńczona jest baniastym hełmem z pozorną latarnią z krzyżem i cebulką, odpowiadającym proporcjami zwieńczeniu

Cerkiew w Kwiatoniu, fot. K. Bańkowski

W prezbiterium cerkwi w Kwiatoniu uwagę zwraca płaszczonica (greckie „epitaphios”) z XIX wieku. To wizerunek martwego Chrystusa przedstawiony na płótnie, który w okresie wielkanocnym symbolizuje Grób Pański. Ustawiany jest na środku świątyni i otoczony mnóstwem świeżych kwiatów, które wierni przynoszą do cerkwi. Po wielkopiątkowym wieczornym nabożeństwie, symbolizującym złożenie ciała Chrystusa do grobu, duchowni wynoszą płaszczonice z cerkwi i w uroczystej procesji okrążają z nią świątynię.

Podczas prac konserwatorskich prowadzonych przy parapecie chóru kwiatonńskiej świątyni, odkryto fragmenty pierwszego ikonostasu pochodzącego z okresu powstania świątyni. Przedstawia on Chrystusa Pantokratora, któremu towarzyszą Matka Boska i św. Jan Chrzciel. W dalszej części malowidła znajduje się pięciu apostołów.

nawy i prezbiterium. Do wnętrza wchodzi się przez babiniec, zajmujący przyziemie wieży, przykryty płaskim stropem. Namalowano na nim scenę Opieki Bogurodzicy. Znajduje się tu także kamienna kropielnica z 1750 r. W nawie i prezbiterium są natomiast łamane kopuły namiotowe. Zachowało się bogate wyposażenie z XIX i XX w., w tym kompletny ikonostas z 1904 r. autorstwa Michała Bogdańskiego. Po obu jego stronach na ścianach nawy

umieszczono duże ikony ze św. Olgą i św. Włodzimierzem. Są tu również ołtarze boczne z ikonami Matki Boskiej z Dzieciątkiem oraz Zdjęcia z Krzyża. Za ikonostasem w prezbiterium znajduje się ołtarz główny z pięknym baldachimem. Uroku dodają wewnątrz polichromia figuralna z 1811 r. oraz malowidła na ścianach imitujące marmurowe kolumny i gzymsy. W kopule nawy można zobaczyć wymalowaną scenę Przemienienia Pańskiego, a także symboliczne przedstawienia czterech ewangelistów. Świątynia otoczona jest ogrodzeniem z bali z dwiema drewnianymi bramkami konstrukcji ramowej, zwieńczonymi gontowymi daszkami z cebulastymi baniami.

Cerkiew św. Paraskewy, Kwiaton,

☎ +48 18 3530720

☎ +48 660 105 342 – przewodnik

🌐 parafiauscie.pl,

🌐 drewniana.malopolska.pl

Cerkiew w Kwiatoniu, fot. K. Bańkowski

Cerkiew w Kwiatoniu, fot. K. Bańkowski

Cerkiew w Kwiatoniu, fot. K. Bańkowski

Owczary

■ CERKIEW GRECKOKATOLICKA OPIEKI BOGURODZICY W OWCZARACH

Cerkiew w Owczarach, obecnie użytkowana przez parafie rzymsko- i greckokatolicką, jest jedną z najstarszych łemkowskich świątyń i jedną z czterech w województwie wpisanych w 2013 r. na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Postawiono ją w górnej części wsi i doliny potoku Siary, otoczonej ze wszystkich stron zalesionymi zboczami Beskidu Niskiego. Data budowy (1653 r.) została wyryta na zachodnim portalu nawy o ciekawym wykończeniu nadproża (w tzw. ośli grzbiet), ale z tej pierwotnej budowli przetrwała do dziś tylko nawa. Prezbiterium dodano w 1710 r., zaś w 1783 r. obecną wieżę. W 1870 r. nastąpiła ostatnia zmiana: umieszczony w przyziemiu wieży babiniec rozszerzono do szerokości nawy, znacznie szerszej niż wieża.

Ostatni kompleksowy remont miał miejsce w latach 80. ubiegłego wieku, a całość działań konserwatorskich została doceniona w 1994 r. przyznaniem międzynarodowej nagrody organizacji Europa Nostra. Bryła budowli odznacza się niezwykle pięknem. Już z daleka widać jej malownicze namioty, łamane dachy, zwieńczone baniastymi hełmami z pozornymi latarniami i cebulkami, na których stoją wysokie krzyże. Ściany i dachy pokryto gontami, natomiast hełmy są obite blachą. Świątynia ma również cenne, kompletne wyposażenie; na uwagę zasługuje zwłaszcza ikonostas z XVIII w., w którym umieszczono ikony m.in. z 1712 i 1756 r. Te pierwsze wykonał Jan Medycki z Muszyny, autor późniejszych pozostaje nieznany. W nawie znajdują się również dwa barokowe ołtarze boczne z pocz. XVIII w. Ikona w ołtarzu po lewej przedstawia Matkę Boską

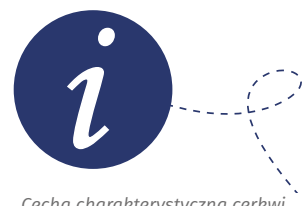
Cerkiew w Owczarach, fot. K. Bańkowski

Cerkiew w Owczarach, fot. K. Bańkowski

Owczarska cerkiew jest żywym dowodem na ekumenizm. Modlą się w niej katolicy i greckokatolicy, a czasami też prawosławni. To niezwykle miejsce nie tylko z uwagi na swoją historię, architekturę i bogate wnętrza, ale również ideę zgodnego życia ludzi różnych wyznań.

Cechą charakterystyczną cerkwi w Owczarach jest monumentalna, umieszczona w ogrodzeniu, ceglana dzwonnica bramna z przejściem w przyziemiu sklepionym kolebkowo, z kilkoma schodkami i dwuskrzydłową furtką z żelaznych prętów z krucyfiksem.

z Dzieciątkiem (XVII w.), a w tym po prawej widnieje obraz św. Mikołaja (pocz. XVIII w.). Za ikonostasem, w prezbiterium umieszczono niewielki ołtarzyk z ikoną Chrystusa Nauczającego. Polichromia figuralno-ornamentalna, ozdabiająca m.in. kopułę namiotową nawy, pochodzi z 1938 r. Teren cerkiewny otacza kamienne ogrodzenie z murowaną dzwonnica bramną oraz niższą bramką – obie są przykryte namiotowymi dachami z niewielkimi baniastymi hełmami z krzyżami. Według starego

podania „w Rieczkach istniała niegdyś cerkiew, ale zapadła się pod ziemię. Starzy ludzie powiadają, że kiedy stanie się nad moczarem w Wielki Czwartek, można usłyszeć dzwony. Podobno jeszcze przed II wojną światową żerdkami długimi na 5 metrów nie można było sięgnąć dna bagniska. Kiedy więc świątynia zapadła się postanowiono zbudować nową. Wykarczowano las dzielący Rychwałd (dawne Owczary) od Rieczek i na pozostałych z karczunku pniach wzniesiono nową cerkiew. Ponoć podczas remontu cerkwi stwierdzono, że legary jej podłogi nie wspierają się na kamieniach, ale na potężnych jodłowych pniach”.

Cerkiew Opieki Bogurodzicy,

Owczary,

☎ +48 18 3518973 – przewodnik

☎ +48 609 546 389 – parafia

w Sękowej

🌐 sekowa.rzeszow.opoka.org.pl,

🌐 drewniana.malopolska.pl

Cerkiew w Owczarach, fot. K. Bańkowski

Cerkiew w Owczarach, fot. K. Bańkowski

Cerkiew w Owczarach, fot. K. Bańkowski

Powroźnik

■ CERKIEW GRECKOKATOLICKA ŚW. JAKUBA MŁODSZEGO W POWROŹNIKU

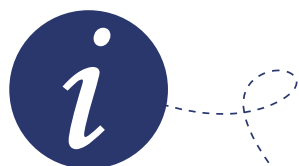
Wyróżniająca się urodą cerkiew (obecnie kościół rzymskokatolicki) stoi w Powroźniku, niewielkiej miejscowości w dolinie Kryniczanki, między Krynicą-Zdrojem a Muszyną. To najstarsza cerkiew w polskich Karpatach, wzniesiona około 1600 r. w konstrukcji zrębowej. Przypuszcza się, że zakrystia jest jeszcze starsza i służyła jako pierwsza cerkiew. Wskazują na to bogate malowidła na ścianach i na sklepieniu pomieszczenia. Wielokrotnie remontowana i przebudowywana, na obecnym miejscu znalazła się w 1814 r., przeniesiona po powodzi. Dachy i ściany przykryte są od zewnątrz gontami. Ponad nawą, nakrytą namiotowym, łamanym dachem, oraz nad wieżą ustawiono podobne, baniaste zwieńczenia

z pozornymi latarniami oraz cebulkami zakończonymi krzyżami, natomiast nad prezbiterium na dachu ustawiono jedynie małą cebulkę z krzyżem. Wieża ma typową izbicę, której dolną krawędź obiega falbanka wycięta w deskach szalunku, a dodatkową falbankę umieszczono w połowie wysokości izbicy w poprzecznej listwie. Do wnętrza cerkwi wchodzi się przez przedsionek dostawiony do umieszczonego w przyziemiu wieży babińca, krytego płaskim stropem. Nawę przykrywa kopuła namiotowa, a prezbiterium znów wieńczy płaski strop. Bogate wyposażenie obejmuje m.in. niekompletny ikonostas z lat 1743-44, z którego na miejscu pozostała tylko część: ikony rzędu Deesis oraz wizerunki proroków i umieszczona w miejscu tradycyjnie przeznaczonym dla Chrystusa Pantokratora ikona Koronacji

Cerkiew w Powroźniku, fot. K. Bańkowski

Cerkiew w Powroźniku, fot. K. Bańkowski

Najstarszą w polskiej części Karpat, drewnianą cerkiew temkowską, ze względu na zagrożenie powodziowe przesunięto o około 150 metrów na wyżej położony teren. W latach 1945-1947 wysiedlono Łemków zamieszkujących wieś, a w 1951 roku przy dawnej cerkwi erygowano parafię rzymskokatolicką.

Nad przedsionkiem świątyni wznosi się wieża o konstrukcji słupowo-ramowej, z drewnianym hełmem i kutym krzyżem. Wisi na niej zabytkowy dzwon odlany w 1615 roku, stanowiący jeden z najstarszych i najcenniejszych elementów wyposażenia świątyni.

Matki Boskiej. Pozostałe części ikonostasu stanowią obecnie tło dla barokowego ołtarza głównego stojącego w głębi prezbiterium. Widnieje w nim m.in. ikona Matki Boskiej z Dzieciątkiem oraz mandylion z wcześniejszego, pochodzącego z XVII w. ikonostasu. Poza tym można podziwiać barokowy ołtarz boczny z XVIII w. i wiele cennych ikon, m.in. Sąd Ostateczny z 1623 r. autorstwa Pawłentego Radymnego, a także Pietę z 1646 r. oraz inne ikony

z XVII i XVIII w. W zakrystii, nakrytej pozornym sklepieniem kolebkowym, zachowała się polichromia figuralna z 1607 r. Świadczy ona o tym, że to zamknięte trójbocznie niewielkie pomieszczenie pełniło funkcję prezbiterium, zanim postawiono obecne w czasie jednego z wielu remontów świątyni. Teren świątyni otaczają drzewa i kamienny mur z XX-wiecznymi rzeźbami przedstawiającymi świętych. W 2019 r. wymieniono cały gont pokrywający świątynię, w wyniku czego cerkiew odzyskała dawny blask. Cerkiew w Powroźniku jest jedną z czterech drewnianych cerkwi w Małopolsce w 2013 r. wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

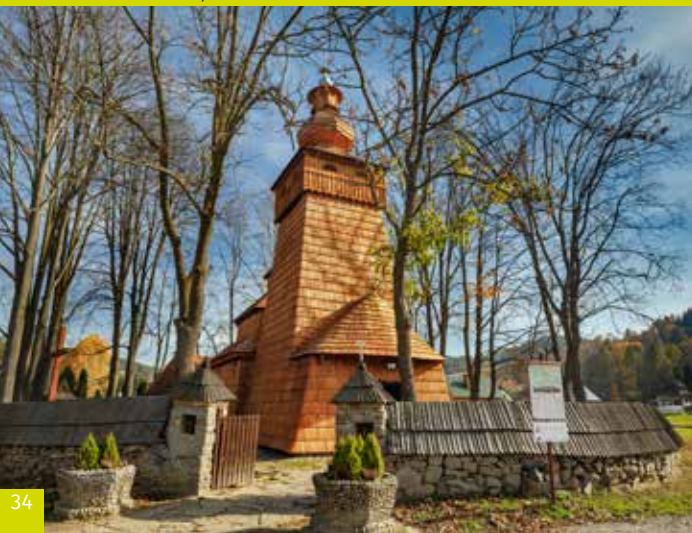
Cerkiew św. Jakuba Młodszeo,

Powroźnik, ☎ +48 508866402,

🌐 parafiapowroznik.pl,

🌐 drewniana.malopolska.pl

Cerkiew w Powroźniku, fot. K. Bańkowski

Cerkiew w Powroźniku, fot. K. Bańkowski

Cerkiew w Powroźniku, fot. K. Bańkowski

PUNKTY INFORMACJI TURYSTYCZNEJ

ANDRYCHÓW

Rynek 14, 34-120 Andrychów
☎ +48 33 842 99 36
it.andrychow@msit.malopolska.pl
moskit-andrychow.eu

BIECZ

Rynek 1, 38-340 Biecz
☎ +48 13 440 68 60
it.biecz@msit.malopolska.pl
biecz.pl

BOCHNIA

ul. Oracka 4, 32-700 Bochnia
☎ + 48 784 303 179
it.bochnia@msit.malopolska.pl
bochnia.eu

BUKOWNO

ul. Spacerowa 1, 32-332 Bukowno
☎ +48 500 485 883, +48 32 642 11 04
tramp@mosirbukowno.pl
mosirbukowno.pl

CHRZANÓW

ul. Władysława Broniewskiego 10C,
32-500 Chrzanów
☎ +48 32 763 27 49
pit@mbp.chrzanow.pl
mbp.chrzanow.pl

KĘTY

Rynek 13, 32-650 Kęty
☎ +48 33 432 25 83 wew. 500
rynek13@kety.pl
kety.pl, facebook.com/Rynek13

KRAKÓW

Dworzec Autobusowy MDA
ul. Bosacka 18, 31-505 Kraków
informacjaturystyczna@mda.malopolska.pl

Sieć InfoKraków, infokrakow.pl
☎ +48 12 307 21 13

InfoKraków, ul. Powiśle 11, 31-101 Kraków
☎ +48 533 826 031
powisle@infokrakow.pl

InfoKraków, ul. św. Jana 2, 31-018 Kraków
☎ +48 533 826 409
jana@infokrakow.pl

InfoKraków, ul. Józefa 7, 31-056 Kraków
☎ +48 533 834 969
jozefa@infokrakow.pl

InfoKraków Sukiennice,
Rynek Główny 1/3, 31-042 Kraków
☎ +48 530 290 661
sukiennice@infokrakow.pl

InfoKraków, ul. Szpitalna 25, 31-024 Kraków
☎ +48 533 818 291
szpitalna@infokrakow.pl

InfoKraków Pawilon Wypiańskiego,

pl. Wszystkich Świętych 2, 31-004 Kraków
☎ +48 501 238 632
kontakt@krakowstory.pl

KROŚCIENKO NAD DUNAJCEM

Rynek 32, 34-450 Krościenko nad Dunajcem
☎ +48 571 253 737, +48 18 262 33 04
promocja@ckipkroscienko.pl
ckipkroscienko.pl

KRYNICA-ZDRÓJ

ul. Zdrojowa 15, 33-380 Krynica-Zdrój
☎ +48 18 472 55 77
it.krynica-zdroj@msit.malopolska.pl
krynica-zdroj.pl

LIMANOWA

Rynek 25, 34-600 Limanowa
☎ +48 18 337 58 00
it.limanowa@msit.malopolska.pl
powiat.limanowski.pl

MIECHÓW

pl. Kościuszki 1a, 32-200 Miechów
☎ +48 41 383 13 11
it.miechow@msit.malopolska.pl
miechow.visitmalopolska.pl

MUSZYNA

Rynek 34, 33-370 Muszyna
☎ +48 18 534 91 61
cit@muszyna.pl
muszyna.pl

NOWY SĄCZ

ul. Szwedzka 2, 33-300 Nowy Sącz
☎ +48 18 444 24 22
cit@nowysacz.pl
cit.nowysacz.pl, ziemiasadecka.info

NOWY TARG

Rynek 1, 34-400 Nowy Targ
☎ +48 18 266 30 36
it.nowy-targ@msit.malopolska.pl
it.nowyrtarg.pl

OCHOTNICA GÓRNA

Osiedle Ustrzyk 388, 34-453 Ochotnica Górna
☎ +48 18 262 41 39
it.ochotnica-dolna@msit.malopolska.pl
ssm.ochotnica.pl

OLKUSZ

Rynek 4, 32-300 Olkusz
☎ +48 32 642 19 26
it.olkusz@msit.malopolska.pl
umig.olkusz.pl, olkusz.eu

OŚWIĘCIM

ul. St. Leszczyńskiej 12, 32-600 Oświęcim
☎ +48 33 843 00 91
it.oswiecim@msit.malopolska.pl
it.oswiecim.pl

POGORZYCE

ul. Karola Szymanowskiego 47A/7
32-501 Pogorzycy
☎ +48 32 343 43 60
it.chrzanow@msit.malopolska.pl
mbp.chrzanow.pl

RABKA-ZDRÓJ

ul. Orkana 27, 34-700 Rabka-Zdrój
☎ 48 18 267 74 49
it.rabka-zdroj@msit.malopolska.pl
msit@rabka.pl
gmina.rabka.pl/informator_turystyczny

SUCHA BESKIDZKA

ul. Zamkowa 1, 34-200 Sucha Beskidzka
☎ +48 33 874 26 05 wew. 21
it.sucha-beskidzka@msit.malopolska.pl
it@sucha-beskidzka.pl
zameksucha.pl/it/

TARNÓW

Rynek 7, 33-100 Tarnów
☎ +48 14 688 90 90
it.tarnow@msit.malopolska.pl,
centrum@tarnow.travel
tarnow.travel

TUCHÓW

ul. Chopina 10, 33-170 Tuchów
☎ +48 14 652 54 36
it.tuchow@msit.malopolska.pl
dktuchow.pl

WADOWICE

ul. Kościelna 4, 34-100 Wadowice
☎ +48 33 873 23 65
it.wadowice@msit.malopolska.pl,
biuro@it.wadowice.pl
it.wadowice.pl

WIELICZKA

ul. Dembowskiego 7A, 32-020 Wieliczka
☎ +48 573 336 950
pit@wieliczka.eu
wck.wieliczka.eu

WIŚNIOWA

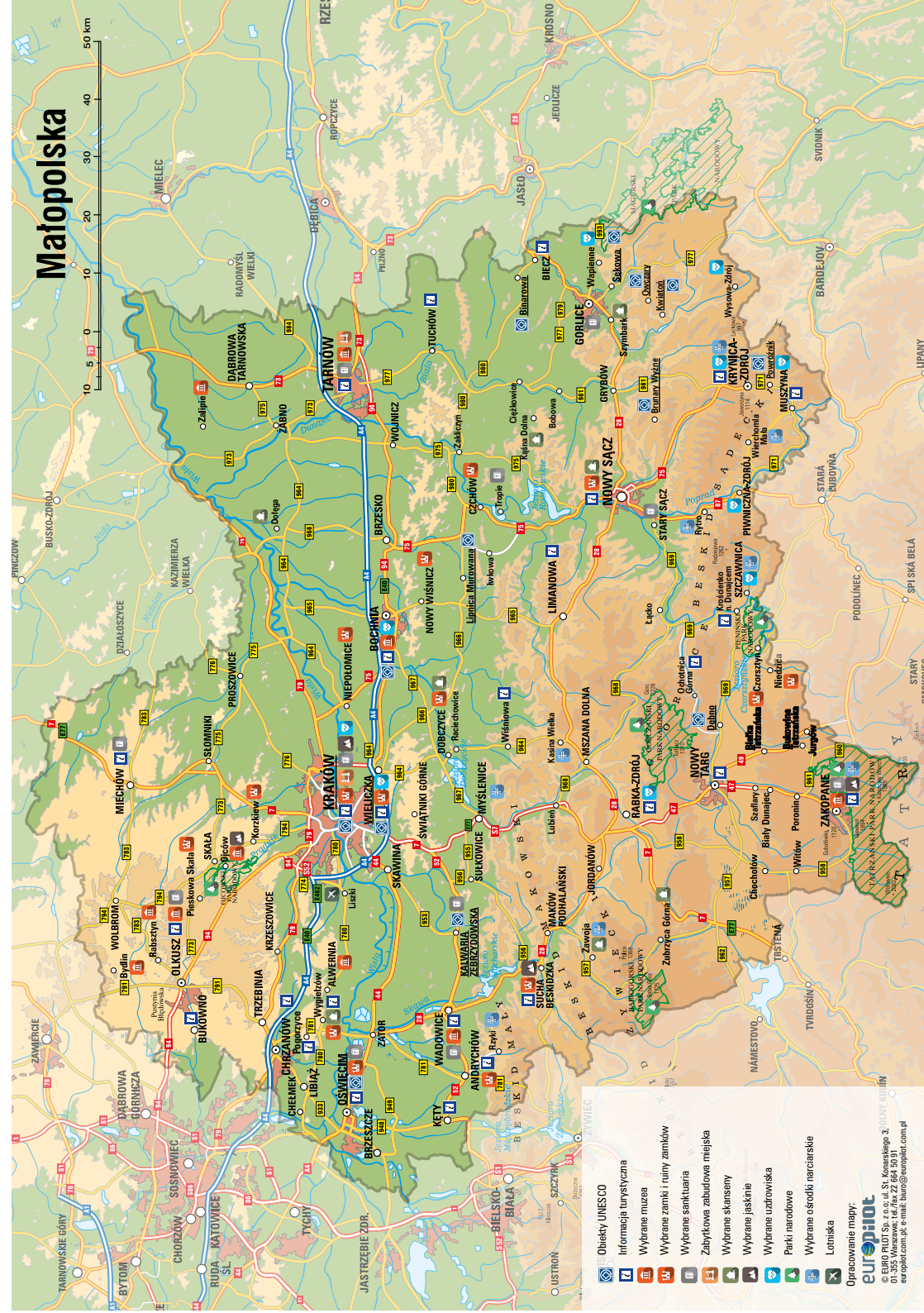
Wiśniowa 301, 32-412 Wiśniowa
☎ +48 12 271 44 93
it.wisniowa@msit.malopolska.pl
wisniowa.malopolska.pl

WYGIĘLZÓW (czynny tylko w sezonie)

ul. Podzamcze 1, 32-551 Babice
☎ +48 32 210 93 13
info@powiat-chrzanowski.pl
visit.powiat-chrzanowski.pl

ZAKOPANE

ul. Chramcówki 35, 34-500 Zakopane
☎ +48 18 201 22 11
it.zakopane@msit.malopolska.pl
zakopane.pl

MAŁOPOLSKA

- 14 obiektów na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO
- 255 obiektów na Szlaku Architektury Drewnianej
- Wadowice – rodzinne miasto św. Jana Pawła II
- Kopalnia Soli w Wieliczce
- Kopalnia Soli w Bochni
- Spływ Przełomem Dunajca
- 12 uzdrowisk
- 6 parków narodowych
- 8 basenów geotermalnych
- 3000 km szlaków rowerowych
- 5423 km szlaków górskich
- 59 stacji narciarskich

Więcej na:

visitmalopolska.pl

fb.com/MSIT.OdkryjMalopolske

instagram.com/odkryj_malopolske

Pobierz aplikację VisitMałopolska:

 MAŁOPOLSKA

Projekt sfinansowany z budżetu Województwa Małopolskiego

